

тісно пов'язана зі світоглядними засадами людини дуже важливим є те, щоб педагог у навчально-виховному процесі керувався таким світоглядним принципом, який орієнтуватиме студентів на творчій самореалізації. Тому важливою передумовою реформування вищої педагогічної освіти є принципове оновлення методики і технології освіти. І саме впровадження у практику системи принципів синергетичної парадигми, на наше глибоке переконання, сприятиме цьому процесові. Це відкриє нові можливості для створення інноваційної системи заснованої на синтетичній концепції ("руху на випередження").

ЛІТЕРАТУРА

1. Базалук О.О. Філософія освіти: навч.-метод. посібник / О.О. Базалук, Н.Ф. Юхименко. – К.: Кондор, 2011. – 164 с.
2. Дубасенюк О.А. Упровадження освітніх інновацій в системі вищої освіти: монографія / О.А. Дубасенюк // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи; за ред. П.Ю. Сауха – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – С. 62-91.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – С. 338-339.
4. Огнев'юк В.О. Автореф. дис. д-ра філос. наук: 09.00.03 / В.О. Огнев'юк; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 2003. – 36 с.
5. Сидорчук Н.Г. Філософія європейської освіти: український контекст реформування: монографія / Н.Г. Сидорчук, П.Ю. Саух, О.А. Дубасенюк, Н.Г. Сидорчук [та ін.]; за ред. П.Ю. Сауха. // Інновації у вищій освіті: проблеми, досвід, перспективи. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2011. – С. 53-61.
6. Якісна освіта – запорука самореалізації особистості: Тези доповіді Міністра освіти і науки України Станіслава Ніколаєнка на Підсумковій колегії МОН України 17 серпня 2007 року // Освіта України. – 2007. – № 59 (839). – С. 12-13.

Т.А. СОРОЧИНСКАЯ. СОВРЕМЕННАЯ КОНЦЕПЦИЯ ФИЛОСОФИИ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Резюме. Стаття посвячена дослідженню основних аспектів сучасного освіти в Україні. Автор розглядає якість освіти в науковому, політичному, соціальному, управлінському контексті. Особливу увагу приділяється розробці сучасної концепції філософії освіти як загальної теоретичної основи реформування вищої школи.

Ключевые слова: якість освіти, концепція філософії освіти, реформування, професіоналізм педагога.

T.A. SOROCHYN'SKAYA. MODERN CONCEPT OF PHILOSOPHY OF EDUCATION IN UKRAINE

The summary. The article investigates the main aspects of modern education in Ukraine. The author considers the quality of education in the scientific, political, social, managerial context. Particular attention is paid to the development of the modern concept of the philosophy of education as a common theoretical framework reform of higher education.

Key words: quality of education, the concept of the philosophy of education, reform, professionalism of the teacher.

Рекомендовано до друку.

Д-р. пед. наук, проф. С.Г. Карпенчук.

Одержано редакцією 05.02.2016 р.

УДК: [37: 069]: 378. 147: [373. 5. 011. 3 – 051: 502. 2]

Р.Р. ШИКУЛА,

МУЗЕЙНА ПЕДАГОГІКА: РОЗУМІННЯ ОСНОВНИХ НАУКОВИХ ДЕФІНІЦІЙ МАЙБУТНІМИ ВЧИТЕЛЯМИ В ГАЛУЗІ ПРИРОДОЗНАВСТВА

Резюме У статті досліджено основні педагогічні категорії музейної педагогіки. Автором подано визначення таких термінів, як: музей, природничий музей, музейна педагогіка, засоби музейної педагогіки. Обґрунтовано, що майбутні вчителі в галузі природознавства повинні належно оволодіти науковим апаратом музейної педагогіки та активно використовувати її засоби в навчально-виховному процесі сучасних шкіл.

Ключові слова: музей, природничий музей, музейна педагогіка, фахова підготовка, засоби музейної педагогіки.

Постановка проблеми. У сучасних школах та вищих навчальних закладах, потрібно широко використовувати досвід минулого та освітні надбання українських та зарубіжних вчених в галузі різних педагогічних наук. У проекті Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років, запропонованій МОН на обговорення громадськості, зазначено: «Українська освіта – один із найбільших секторів суспільства, у якому працюють і здобувають освіти близько 9 млн осіб. За роки незалежності фактично відбувалося екстенсивне використання матеріально-технічних, кадрових і організаційних ресурсів попередньої системи та пристосування їх до потреб незалежної держави» [9]. У в'язку із цим постає необхідність використання засобів музейної педагогіки у підготовці майбутніх вчителів в галузі природознавства та належному засвоєнню ними основних педагогічних дефініцій цієї науки.

Аналіз останніх досліджень. Дослідженням використання засобів музейної педагогіки при фаховій підготовці майбутніх вчителів займалося ряд вчених України та зарубіжжя. Серед останніх публікацій доцільно виокремити наукові розвідки С. Бакулінної, Л. Воронової, Л. Гайди, Є. Гришанової, І. Загороднюк, Н. Пусепліної, В. Снагощенко, І. Шидловського.

Формування цілей статті: метою статті є аналіз основних педагогічних дефініцій музейної педагогіки як науки, подання власних визначень термінів *музей, природничий музей, музейна педагогіка, професійна підготовка, засоби музейної педагогіки*.

Виклад основного матеріалу. Музейна педагогіка – це галузь педагогічної науки, яка вивчає здатність пробуджувати інтерес до пізнання навколишнього світу через музей та його колекції. Як наука, музейна педагогіка знаходиться на стику музеєзнавства, педагогіки та психології, що розглядає музей як освітню систему. В науковий обіг термін впровадив у 1934 році Німецький вчений К. Фрізен [8]. Загальними педагогічними категоріями цієї науки доцільно вважати поняття навчання, виховання, розвиток, освіта особистості, які детально проаналізовані у підручнику «Педагогіка» М. Фіцули [11].

Вважаємо, що до спеціального категоріального апарату цієї науки доцільно віднести становлять такі лексеми: природничий музей, музей, засоби музейної педагогіки. Для їх опрацювання ми використовували педагогічні словники, енциклопедії, тлумачення термінів, поданих у підручниках із педагогіки та методики викладання, які були написані в різні історичні епохи. Так, нами було використано «Великий тлумачний словник сучасної української мови» В. Бусела, «Філософський словник» В. Шинкарука, «Великий тлумачний словник» Т. Ковальова, «Енциклопедія освіти» В. Креміня, «Українська радянська енциклопедія», «Велика радянська енциклопедія», «Український радянська енциклопедичний словник» та інші.

Відомий автор «Українського педагогічного словника» С. Гончаренко вважав, що до музеїв слід відносити різні наукові інституції, в яких зберігаються цінні для певного етносу експонати. Він також визначив основні форми діяльності музею: музеї – «це науково-дослідні і науково-освітні заклади, які збирають, вивчають, зберігають і популяризують пам'ятки природничої історії, матеріальної і духовної культури – першоджерела знань про розвиток природи й людського суспільства» [4, 217-218]. Вчений Ю. Омельченко в «Енциклопедії освіти» дав вичерпне визначення термінів «музеї при навчальних закладах», називає їх спеціалізованими, такими, що є складовою частиною навчальних закладів (загальноосвітніх шкіл, ліцеїв, коледжів, професійно-технічних училищ, позашкільних виховних установ, інститутів, університетів) [5, 529-530].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» В. Бусел, музеєм назвав заклад з культурною, освітньою, науковою та дослідницькою функціями. В його функції входить збирати, вивчати, експонувати та зберігати пам'ятки природи та культури [1, 543].

Дослідниця української мови Т. Ковальова у «Великому тлумачному словнику української мови» визначила музей, як освітній, культурний та дослідницький заклад, що покликаний збирати, навчати та експонувати колекції історичного, культурного та природничого напрямів [6, 504].

Дослідниця О. Виноградова у навчальному посібнику «Основи музеєзнавства» так визначила значення терміну музеї: «Це скарбниці людської історії і культури, думки і праці, це осередки пізнання навколишнього світу. В більш широкому сенсі: музей – це сховище артефактів або витворів природи, що отримали знакову цінність, один із засобів самозбереження культури» [2, 19]. Науковець З. Гіптерс пояснює термін музеї у «Культурологічному словнику-довіднику» так: «Заклад, що збирає, вивчає, виставляє для огляду та зберігання твори мистецтва, пам'ятки історії, природознавчі колекції тощо» [3, 201].

Із метою визначення значення терміну «природознавчий музей» ми звернулися до наукових енциклопедичних видань, опублікованих в кінці XIX – на початку XX ст. Так, укладачі «Енциклопедичного словника» Ф. Брокгауз та І. Єфрон пояснили: «Музеї – це зібрання старожитностей та цінних речей» [7]. Окрім того, в енциклопедії Ф. Брокгауза та І. Єфрона пояснено значення лексеми «природа»: «Видимий земний світ, що охоплює сферу ... існування людини» [10].

Науковець В. Бусел у «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» розтлумачив, що у терміні «природознавство» об'єднано науки, що вивчають живу і не живу природу, її будову, властивості та перетворення [1, 946]. В «Енциклопедії освіти» під редакцією В. Кременя, дослідник Ю. Жук дав визначення терміну «засоби навчання». На його думку «засоби навчання» – це сукупність предметів, що можна використати для навчання, в залежності від педагогічної потреби: прилади, обладнання, устаткування» [5, 313].

Проаналізувавши терміни, подані в різних науково-педагогічних виданнях, ми дали власні визначення засадних для теми нашої статті лексем. Так, на нашу думку, *музеями* слід вважати суспільно-культурну феномен передавання інформації, вироблений людством в процесі розвитку суспільства для збереження, актуалізації та передавання наступним поколінням найціннішої частини історичної, культурної і природної спадщини. Нами було сформульовано поняття *природничого музею*, під ним слід розуміти установи, які документують процеси, що відбуваються в природі, в тому числі в ході взаємодії людини і суспільства з навколишнім середовищем.

Важливим для майбутніх вчителів є розуміння лексеми засоби музейної педагогіки. Нами було дано таке визначення останніх: засоби музейної педагогіки – це невід'ємні компоненти технології навчання, інформаційно-предметного забезпечення педагогічного процесу, дослідницька діяльність того, хто навчається у спеціально створеному предметно-просторовому середовищі.

Висновки. Майбутні вчителі в галузі природознавства повинні належним чином володіти засадними термінами музейної педагогіки та широко використовувати їх у процесі навчання у ВУЗі та при роботі із дітьми. Для цього у вузах доцільно привчати студентів до роботи із енциклопедичними словниками, природничо-географічними довідниками, тлумачними словниками.

Осмилення основних категорій музейної педагогіки, вільне володіння та активне вживання наукових термінів студентами природничих факультетів сприяє глибшому осмиленню навчального матеріалу та кращому рівні фахової підготовки майбутніх педагогічних працівників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 170 000 / гол. ред.: В.Т. Бусел] – К. – Ірпінь: Перун, 2002. – 1426 с.
2. Виноградова О.В. Основи музеєзнавства [Текст]: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О.В. Виноградова, В.Г. Дарчук; за ред. О.В. Виноградової. – Львів: Магнолія 2006, 2012. – 184 с.
3. Гіптерс З.В. Культурологічний словник-довідник / З.В. Гіптерс. – К.: ВД «Професіонал», 2006. – 328 с.
4. Гончаренко С.У. Український педагогічний словник / С.У. Гончаренко, С. Головка, С. Каверіна. – К.: Либідь, 1997. – 374 с.
5. Енциклопедія освіти / гол. ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008 – 1040 с.
6. Ковальова Т.В. Великий тлумачний словник української мови / Т.В. Ковальова. – Х.: Фоліо, 2005. – 767 с.
7. Музеї // «Енциклопедичний словник» Ф. Брокгауза та І. Єфрона. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vchi.net/brokgauz>. – Дата використання – 2.02.2016 р.
8. Музейна педагогіка. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki>. – Дата використання – 12. 02. 2016 р. – Назва з екрану.
9. Проект Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://old.mon.gov.ua/ua/pr-viddil/1312/1390288033/1414672797>. – Дата використання – 12. 02. 2016 р.
10. Соловійов В. Природа / В. Соловійов // «Енциклопедичний словник» Ф. Брокгауза та І. Єфрона. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vchi.net/brokgauz>. – Дата використання – 02.02.2016 р.
11. Фіцула М.М. Педагогіка / М.М. Фіцула. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2013. – 232 с.

Р.Р. ШИКУЛА. МУЗЕЙНАЯ ПЕДАГОГИКА: ПОНИМАНИЕ ОСНОВНЫХ НАУЧНЫХ ДЕФИНИЦИЙ БУДУЩЕМ УЧИТЕЛЕМ В ОБЛАСТИ ЕСТЕСТВОЗНАНИЯ

Резюме. В статье исследованы основные педагогические категории музейной педагогики. Автором дано определение таких терминов, как: музей, природоведческий музей, музейная педагогика, средства музейной педагогики. Обосновано, что будущие учителя в области естествознания должны надлежащим образом овладеть научным аппаратом музейной педагогики и активно использовать ее средства в учебно-воспитательном процессе современных школ.

Ключевые слова: музей, природоведческий музей, музейная педагогика, профессиональная подготовка, средства музейной педагогики.

R.R. HYKULA. MUSEUM PEDAGOGY: THE UNDERSTANDING OF BASIC SCIENTIFIC TERMS BY THE FUTURE TEACHERS OF NATURAL SCIENCE

The summary. In the article the basic pedagogical category of museum pedagogy are learned. The author defines such terms as museum, natural history. It is proved that the future teachers must know the main pedagogical terms and actively use them in modern schools.

Key words: museum pedagogy, natural history museum, education, professional training.

Рекомендовано до друку.

Д-р пед. наук, проф. Ю.В. Пелех.

Одержано редакцією 22.01.2016 р.

УДК: 378 (477): 929

О.В. МЕЛЬНИК

**ОСВІТЯНСЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ МИКОЛИ КОВАЛЬСЬКОГО
(ДРУГА ПОЛОВИНА 1990-х – СЕРЕДИНА 2000-х РОКІВ)**

Резюме. У статті аналізується освітня діяльність відомого педагога, доктора історичних наук, професора М. Ковальського (1929-2006) у період праці в колективі Національного університету «Острозька академія». Звертається увага на методи педагогічної діяльності та заходи організаційного характеру, спрямовані на забезпечення навчально-виховного процесу.

Ключові слова: М. Ковальський, Острог, академія, професор, проректор, студент.

Постановка наукової проблеми та її значення. Історія освіти є важливою галуззю наукових досліджень, оскільки при вивченні різних педагогічних аспектів дозволяє опертися на досвід попередніх поколінь. Поряд з історією навчальних закладів, установ, товариств, необхідними є дослідження, присвячені освітній діяльності окремих діячів. Це дає можливість на прикладі роботи конкретного педагога розглянути методи організації навчально-виховного процесу, організаційної активності, спрямованої на його забезпечення та ін. Одним із прикладів біографії ученого і педагога є діяльність доктора історичних наук, професора Миколи Павловича Ковальського (1929-2006), який понад п'ятдесят років, від початку 1950-х – до середини 2000-х рр., працював на освітній ниві у різних навчальних закладах.

© О.В. Мельник, 2016